

وبگاه‌های کتابخانه‌های تخصصی کشاورزی: بررسی محتوای صفحه اصلی، امکانات جستجو و کاربران

فردین کولائیان^{۱*}، جواد بشیری^۲، طیبه شهپرزادی^۳، عباس گیلوری^۴

- ۱- عضو هیئت علمی مرکز فناوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران
- ۲- عضو هیئت علمی مرکز فناوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران
- ۳- استادیار مرکز فناوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران
- ۴- دانشیار مرکز فناوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۱/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۲۴

چکیده

هدف: بررسی میزان استفاده از عناصر لازم در طراحی وبگاه‌های کتابخانه‌های تخصصی واحدهای تحقیقاتی و آموزشی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی.

روش‌شناسی پژوهش: پژوهش کاربردی است و به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری، کتابخانه‌های ۹۴ واحد تحقیقاتی و آموزشی تابعه سازمان است. با استفاده از سیاهه واری ۲۵ پرسشی، و مراجعه مستقیم به وبگاه‌ها داده‌ها گردآوری شد و با استفاده از نرم‌افزارهای اکسل و اسپس ۲۰ تجزیه و تحلیل شده است.

یافته‌ها: مؤسسات تحقیقاتی ۳۹ درصد، مراکز تحقیقاتی ۳۴ درصد و مراکز آموزشی ۳۱ درصد از عناصر لازم در طراحی وبگاه کتابخانه‌ها استفاده کرده‌اند. شاخص امکانات کاربران با ۳۹ درصد بیشترین و درج اطلاعات مربوط به ساعت کار کتابخانه با ۲ درصد کمترین میزان رعایت را داشته‌اند. مراکز تحقیقات گلستان با ۸۴ درصد بیشترین درصد استفاده از عناصر را داراست. ۷۳ درصد از وبگاه‌ها یک‌زبانه‌اند.

نتیجه‌گیری: در زمان انجام پژوهش، وبگاه‌های مؤسسات و مراکز، در هر یک از معاونت‌های آموزشی و تحقیقاتی سازمان، سیاست ساماندهی جداگانه‌ای داشته‌اند. به نحوی که ۲۴ مرکز آموزشی، هم‌زمان دارای دو وبگاه در پورتال سازمان و دانشگاه جامع علمی کاربردی جهاد کشاورزی بوده‌اند. مؤسسات و مراکز وابسته به سازمان ۳۴ درصد از عناصر طراحی وبگاه کتابخانه‌ها را بکار گرفته‌اند. این رقم با توجه به پژوهش‌های مشابه در مورد سایر نهادهای آموزشی و تحقیقاتی کشور، نشان‌دهنده پایین‌ترین میانگین رعایت عناصر طراحی وبگاه کتابخانه در واحدهای تابعه سازمان است. در بین سه نوع واحد تابعه سازمان یعنی مؤسسات، مراکز تحقیقاتی و مراکز آموزشی، وبگاه مؤسسات از نظر رعایت استانداردهای طراحی وبگاه کتابخانه‌ها بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی وبگاه‌ها، کتابخانه‌های تخصصی، کتابخانه‌های پژوهشی، وبگاه کتابخانه، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، مرکز اطلاعات و مدارک کشاورزی.

مقدمه

با استفاده از قابلیت‌های اینترنت با سهولت و سرعت بیشتر و هزینه کمتر، می‌توان حضوری مؤثر در سطح جامعه داشت. مؤسسات و مراکز خصوصی و دولتی از رسانه وب به اشکال مختلف در فعالیت‌های خود استفاده می‌کنند. امروزه وبگاه‌ها به‌عنوان ابزار ارتباطی، نقش چشمگیری در فعالیت‌ها و ارتباطات بین نهادها، افراد و جوامع انسانی ایفا می‌کنند. این ابزار در بستر شبکه جهانی اینترنت که از جمله مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی عصر حاضر است، ظهور پیدا کرده است. با توجه به وابستگی وبگاه‌ها به نهادها و اهداف متفاوت، به انواع مختلفی تقسیم می‌شوند. وبگاه‌هایی که برای کتابخانه‌ها طراحی می‌شوند یکی از انواع وبگاه‌ها هستند. از طریق وبگاه کتابخانه می‌توان خدماتی مثل اطلاعات ضروری، خدمات متن کامل، خدمات امانت بین کتابخانه‌ای، منابع علمی مرتبط، پیوند به منابع مرجع و نشریات، دسترسی به فهرست پیوسته سایر کتابخانه‌ها، خدمات میز مرجع و امانت و مواردی از این دست را ارائه داد. اطمینان از ساختار صحیح وبگاه کتابخانه‌ها و پایش همیشگی عملکرد وبگاه‌ها نقش بارزی در فعالیت سامانند آن‌ها دارد.

تاکنون برای بررسی وضعیت وبگاه کتابخانه‌های مراکز تحقیقاتی و آموزشی تابعه سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی که در این پژوهش به اختصار سازمان نامیده می‌شود، پژوهشی انجام نشده است. مسئله اساسی و هدف این پژوهش ارزیابی وضعیت وبگاه کتابخانه‌های مؤسسات و مراکز پژوهشی و آموزشی تابعه سازمان است. رتبه‌بندی مراکز از نظر رعایت عناصر طراحی وبگاه کتابخانه‌ها از جمله اهداف فرعی این پژوهش است.

پژوهشگران ایرانی در پژوهش‌های پیشین در این موضوع به این نتایج رسیده‌اند: اصغری پوده (۱۳۸۰) میزان همخوانی وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی خارجی نمونه تحقیق را با سیاهه ارزیابی ۷۸ درصد و کتابخانه‌های دانشگاهی ایرانی را ۴۵ درصد ارزیابی کرده است. در پژوهش رضایی شریف‌آبادی و فرودی (۱۳۸۱)

۴۰/۸ درصد عناصر سیاهه ارزیابی در وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی ایران رعایت شده است. کولائیان (۱۳۸۱) ۴۵ درصد از وبگاه‌های کتابخانه‌های ایرانی را فاقد صفحه و راهنمای انگلیسی دانسته است. فرج‌پهلوی و صابری (۱۳۸۱) در بررسی وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی ایران در مقایسه با آمریکا، کانادا و استرالیا اذعان داشته‌اند که در وبگاه‌های خارجی بیشتر از وبگاه‌های ایرانی، عناصر سیاهه ارزیابی مورد توجه بوده است. پریخ، آزاد و دل‌قندی (۱۳۸۶) در بررسی پیوندهای فرامتنی در وبگاه‌های پنج کتابخانه دانشگاهی در ایران به این نتیجه رسیدند که در وبگاه‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران از الگوی مشخصی برای ایجاد پیوند استفاده نمی‌شود و در زمینه ایجاد پیوند ضعیف بوده و به این عنصر اطلاعاتی مهم در وبگاه‌ها توجه کافی نمی‌شود. ورع و حیاتی (۱۳۸۶) در بررسی وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری برآورد کرده‌اند که ۵۶/۶ درصد عناصر سیاهه ارزیابی رعایت شده است. در پژوهش احمدی (۱۳۸۷) بیشترین میزان ارزش‌گذاری سازه‌ها در بین سیزده وبگاه مورد مطالعه، به گزینه «اطمینان» در بعد «سودمندی» و کمترین میزان ارزش‌گذاری به گزینه «زمان پاسخگویی» در بعد «سودمندی» اختصاص داشته است. بیشترین اختلاف در بعد «جذابیت» (با امتیاز ۳/۷۹ از ۵) به وبگاه کتابخانه مرکزی دانشگاه تبریز و کمترین آن (۰/۳ امتیاز) در بعد «سهولت استفاده» به وبگاه کتابخانه مرکزی دانشگاه صنعتی امیرکبیر تعلق داشته است. در مجموع بیشترین امتیاز از نظر کاربران به وبگاه کتابخانه مرکزی دانشگاه صنعتی امیرکبیر و کمترین امتیاز نیز به وبگاه کتابخانه مرکزی دانشگاه تبریز تعلق یافته است. کیانی، احمدی و مصطفوی (۱۳۹۳) در ارزیابی تطبیقی کیفیت پشتیبانی محتوایی وبگاه کتابخانه‌های دولتی ایران، در مجموع به این نتیجه رسیده‌اند که بر اساس رعایت معیارهای موجود در سیاهه واریسی، به ترتیب وبگاه کتابخانه دانشگاه‌های فردوسی، شاهد و تهران در گروه غیرپزشکی و دانشگاه‌های علوم پزشکی شاهد، مشهد و شهید بهشتی در گروه پزشکی مقام‌های اول تا سوم را به

خود اختصاص داده‌اند.

اما در مقالات و پژوهش‌های پژوهشگران غیر ایرانی نتایج زیر حاصل آمده است: نوازان^۱ و زومر^۲، (۲۰۰۱-۲۰۰۲) در بررسی وبگاه ۲۸ کتابخانه عمومی در اسلوونی نتیجه می‌گیرند که اغلب اطلاعات موجود در وبگاه‌ها نادرست و تاریخ گذشته‌اند. ابنزر^۳ (۲۰۰۳) در بررسی وبگاه کتابخانه‌های سرویس ملی بهداشت و سلامت در لندن پیشنهادهایی برای اصلاح ساختار منوها، بهبود دسترس‌پذیری به بخش‌های مختلف وبگاه‌ها، و تغییراتی در مجموعه اصطلاحات و واژگان به کاررفته در متن وبگاه‌ها را ارائه داده‌اند. براور^۴ (۲۰۰۴) در بررسی وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی پزشکی اشاره می‌کند که در وبگاه‌های مورد بررسی، روزآمدسازی پیوندهای وبی پزشکی و ایجاد بخش‌های جدید الزامی است. واندسریک^۵ (۲۰۰۵) با هدف بررسی مراحل مختلف، وضعیت فعلی و ارزیابی قابلیت‌های وبگاه، وبگاه‌های کتابخانه‌های دانشگاه ایلینوی شمالی در آمریکا را با تلفیق سه روش جمع‌بندی مباحث نشست‌های گروهی، آزمون کارایی و تجزیه و تحلیل اطلاعات پرسش‌نامه‌ها بررسی کرده است. این پژوهش تجربه مناسبی برای ارزیابی کارایی وبگاه‌ها با استفاده از روش‌های تلفیقی است. نتایج این پژوهش نشان داد که برای سنجش مهارت سواد اطلاعاتی کاربران با استفاده از وبگاه، چه شیوه‌ای مناسب‌تر است. شن^۶، لی^۷ و شن^۸ (۲۰۰۶) در پژوهش خود وبگاه‌های کتابخانه‌های دانشگاهی کشور چین را ارزیابی کردند. در این پژوهش از روش تجزیه و تحلیل ارتباطی برای ارزیابی وبگاه‌های کتابخانه‌های دانشگاهی استفاده شده است. در این پژوهش، برای بهبود ساختار وبگاه‌های دانشگاهی چین پیشنهادهایی ارائه شده است. زوکالا^۹ و دیگران (۲۰۰۷) در بررسی وبگاه کتابخانه‌های دیجیتال نتیجه می‌گیرند که منابع وبی ارائه شده با اهداف آموزشی، سازمانی و یا تجاری مراجعین همخوانی دارد و غالب وبگاه‌ها پسوند دامنه آموزش^{۱۰} دارند. کوکس^{۱۱} و اموت^{۱۲} (۲۰۰۷) در بررسی مدیریت وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی بریتانیا اشاره می‌کند که برخی مدیران

وبگاه‌ها، در حوزه فناوری اطلاعات تخصص دارند. مدیریت وبگاه‌ها گاه به صورت تجاری و ارتباطات نامناسب، و گاه با تأکید افراطی بر مباحث طراحی واسط کاربر و زبان اچ تی ام ال^{۱۳} اعمال می‌شود. استوجانسکی^{۱۴} (۲۰۱۰) در بررسی وضعیت خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی بر مبنای ظاهر صفحه وب در ۳۳۶ وبگاه از ۷ کشور انگلیسی‌زبان (استرالیا، ایرلند، آفریقای جنوبی، کانادا، نیوزیلند، ایالات متحده آمریکا، و بریتانیا کیبر) به این نتیجه رسید که اگرچه کتابخانه‌های دانشگاهی انواع خدمات جدید را توسعه داده‌اند، اما این خدمات وضعیت مطلوبی ندارند و از طریق وبگاه کتابخانه به خوبی شناسایی نمی‌شوند. شاکلا^{۱۵} و تریپانی^{۱۶} (۲۰۱۰) در بررسی وضعیت محتوای وبگاه کتابخانه‌های مؤسسه‌های علمی هند، وبگاه ۲۰ دانشگاه ملی و ۱۹ مؤسسه معتبر ملی هند را مقایسه تطبیقی کرده و نتیجه گرفته‌اند که وبگاه کتابخانه مؤسسه‌های معتبر ملی هند از نظر معیارهای آگاهی‌رسانی محتوا نسبت به وبگاه دانشگاه‌های مرکزی هند وضعیت بهتری دارند.

بررسی‌های حاصل از پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که توجه به وضعیت وبگاه کتابخانه و رصد وضعیت آن‌ها به منظور ایجاد اطمینان کافی در انجام رسالت آن‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است و پژوهشگران این حوزه آن را مدنظر قرار می‌دهند. همچنین با نگاه به پژوهش‌های مورداشاره می‌توان نتیجه گرفت که تقریباً اکثر پژوهش‌های انجام شده در این حوزه به خصوص در ایران امکانات صفحه‌های وبی کتابخانه‌های دانشگاهی را

1- Novljan

2- Žumer

3- Ebenezer

4- Brower

5- VandeCreek

6- Shin

7- Li

8- Shin

9- Zuccala

10- edu

11- Cox

12- Emmott

13- HTML

14- Stojanovski

15- Shukla

16- Tripathi

اساسی پژوهش بررسی شد. سیاهه واریسی با الگوگیری از پایان‌نامه مارک استور^۳ و ترجمه آن در پایان‌نامه فرودی (رضایی شریف‌آبادی، فرودی، ۱۳۸۱) طراحی شده است. برای حصول اطمینان از کاربردی بودن سیاهه، بین عناصر این سیاهه و امکانات صفحه وبی کتابخانه ۲۰ مرکز تحقیقاتی آموزشی بین‌المللی کشاورزی غیر ایرانی مقایسه‌ای انجام شد و تغییرات اندکی در ساختار سیاهه اعمال شد. با توجه به تغییرات سیاهه، روایی و پایایی آن دوباره بررسی شد. برای روایی، سیاهه پژوهش به چند تن از پژوهشگران حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی ارائه شد و همه به اتفاق بر روایی آن در پژوهش تأکید داشتند. برای سنجش پایایی، بخشی از داده‌های پژوهش با استفاده از این سیاهه گردآوری و به نرم‌افزار اسپس اس اس ۲۰ منتقل شد. عدد آلفای کرون باخ ابزار پژوهش ۰/۸۳۷. به دست آمد که نشانگر پایایی سیاهه است.

یافته‌ها

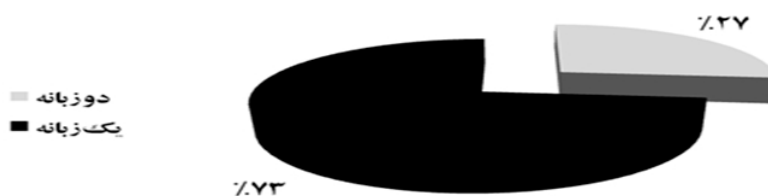
در نمودار ۱ وضعیت وبگاه کتابخانه مراکز تحقیقاتی آموزشی از نظر زبان وبگاه‌ها بررسی شده است. بر اساس این نمودار تنها ۲۷ درصد از وبگاه‌های مورد بررسی دوزبانه‌اند.

ارزیابی کرده‌اند. پژوهش حاضر با توجه به نیاز سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، و نیز لزوم توجه و گرایش به پژوهش‌های علمی در زمینه بررسی امکانات صفحه‌های وبی کتابخانه‌های غیردانشگاهی شکل گرفته است و تلاش دارد تا به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

۱. وضعیت وبگاه کتابخانه‌های جامعه پژوهش از نظر محتوای صفحه اصلی، جستجو و بازیابی اطلاعات و امکانات کاربران چگونه است؟
۲. رتبه‌بندی مراکز از نظر طراحی وبگاه کتابخانه‌ها چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی است و به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری شامل وبگاه کتابخانه‌های ۹۴ مؤسسه و مرکز تحقیقاتی آموزشی تابعه سازمان است. با استفاده از سیاهه واریسی ۲۵ پرسشی، و مراجعه مستقیم به وبگاه مراکز، اطلاعات لازم گردآوری شد و با استفاده از نرم‌افزار اکسل^۱ و اسپس اس اس ۲۰^۲، داده‌ها در راستای اهداف و پرسش‌های

نمودار ۱. وضعیت زبانی وبگاه‌های واحدهای تحقیقاتی آموزشی سازمان

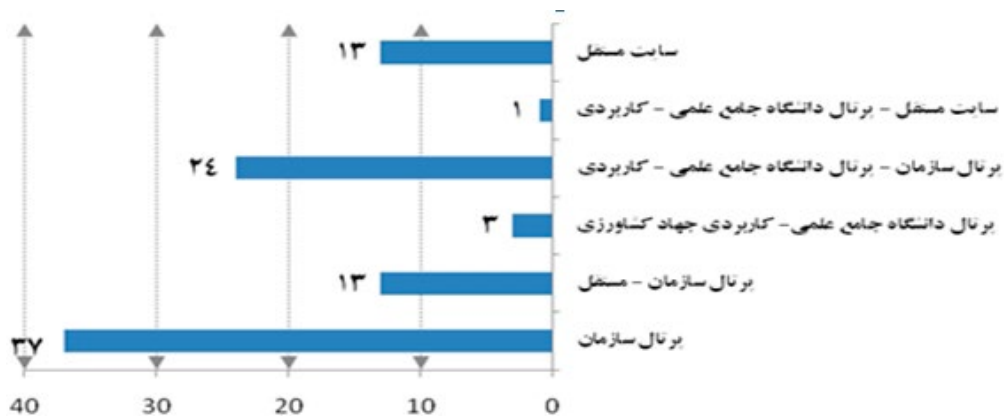
1- Excel

2- SPSS20

3- Mark Stower

تحقیقاتی آموزشی در پورتال سازمان حضور دارند. مراکزی با وبگاه مستقل و نیز وبگاه در پورتال سازمان، نسخه‌ای از وبگاه که ساختار کامل‌تری داشت بررسی شد. جدول ۱ وضعیت رعایت عناصر محتوایی صفحه اصلی در طراحی وبگاه کتابخانه‌ها در جامعه پژوهش را نشان می‌دهد:

در نمودار ۲ مشخص شد ۳۷ مرکز دارای وبگاه در پورتال سازمان، و ۳ مرکز در پورتال دانشگاه جامع علمی کاربردی جهاد کشاورزی هستند. ۱۳ مرکز دارای پورتال مستقل و ۲۴ مرکز به‌طور هم‌زمان دارای وبگاه در پورتال سازمان و دانشگاه جامع علمی کاربردی جهاد کشاورزی هستند. با نگاهی به این نمودار مشخص می‌شود که ۷۹ درصد وبگاه‌های مراکز

نمودار ۲. توزیع وبگاه واحدهای تحقیقاتی آموزشی سازمان به تفکیک نوع وبگاه‌ها

جدول ۱. وضعیت محتوای صفحه اصلی در طراحی وبگاه کتابخانه‌های مراکز تابعه سازمان

محتوای صفحه اصلی	درصد رعایت عناصر در مؤسسات پژوهشی	درصد رعایت عناصر در مراکز تحقیقاتی	درصد رعایت عناصر در مراکز آموزشی
زمان ایجاد یا تاریخ آخرین تغییرات	۱۲/۵	۷	۰
روزآمد شدن وبگاه در ۳۰ روز اخیر	۵۴	۵۱	۶۱
پیوند فرامتنی برای بازگشت به صفحه اصلی	۴۲	۳۲	۴۸
تقویم حوادث و اخبار در صفحه اصلی	۷۹	۵۹	۶۴
فهرست مراکز، ایستگاه‌ها و پردیس‌های تابعه	۹۲	۴۳	۶۷
عنوان کتابخانه یا اطلاع‌رسانی در صفحه اصلی	۵۰	۶۵	۶۷
آدرس و شماره تلفن تماس با کتابخانه	۴	۵	۳۳
تاریخچه و هدف کتابخانه در صفحه اصلی	۲۱	۱۴	۱۵
اطلاعات ساعت کار کتابخانه و کارکنان	۴	۰	۳

در جدول ۲ وضعیت امکانات جستجو در طراحی وبگاه کتابخانه‌ها در جامعه پژوهش ارائه شده است:

جدول ۲. وضعیت امکانات جستجو در طراحی وبگاه کتابخانه‌های مراکز تابعه سازمان

امکانات جستجو	درصد رعایت عناصر در مؤسسات پژوهشی	درصد رعایت عناصر در مراکز تحقیقاتی	درصد رعایت عناصر در مراکز آموزشی
امکان دسترسی به فهرست پیوسته همگانی	۳۳	۸	۹
دسترسی به منابع مرجع تحت وب	۱۷	۳۲	۳۶
دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی کتابشناختی و تمام متن	۱۷	۲۴	۲۱
پیوندهای فرامتنی به سایر وبگاه‌های اینترنتی مرتبط	۸۳	۶۲	۷۰
پیوندهای فرامتنی به مجلات الکترونیکی	۲۹	۲۰	۱۵
طبقه‌بندی موضوعی منابع و پیوندهای فرامتنی	۲۱	۲۰	۹
پیوند فرامتنی به موتورهای جستجوی اینترنتی	۸	۳۸	۲۱
موتور جستجوی داخلی برای جستجوی وبگاه	۵۸	۷۰	۷۳
پیوند فرامتنی به خدمات بین کتابخانه‌ای	۱۰۰	۸	۱۲

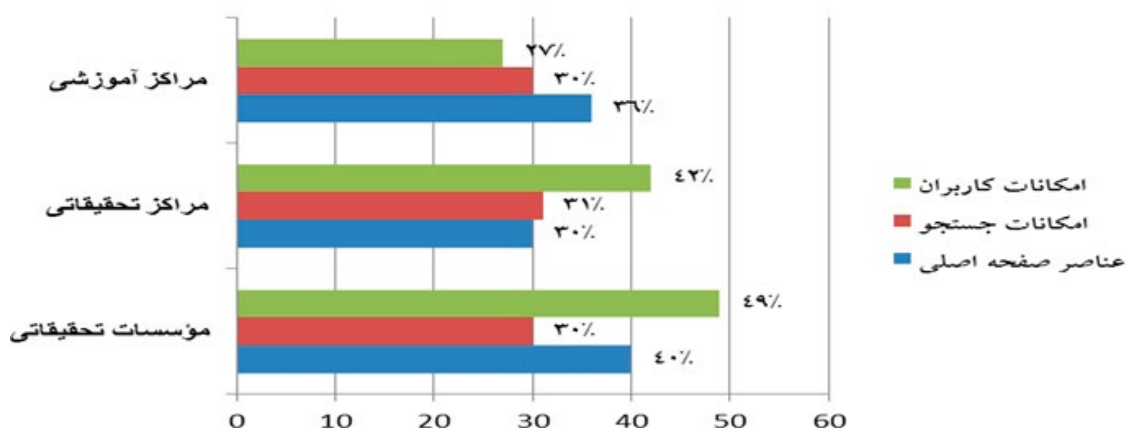
اطلاعات جدول ۳ نمایی کامل از وضعیت امکانات کاربران در طراحی وبگاه کتابخانه‌ها در جامعه پژوهش است:

جدول ۳. وضعیت به کارگیری امکانات کاربران در طراحی وبگاه کتابخانه‌های مراکز تابعه سازمان

امکانات کاربران	درصد رعایت عناصر در مؤسسات پژوهشی	درصد رعایت عناصر در مراکز تحقیقاتی	درصد رعایت عناصر در مراکز آموزشی
امکان بازگشت به صفحه اصلی کتابخانه از همه صفحه‌ها	۵۸	۳۲	۳۳
دسترسی به اطلاعات مورد نظر حداکثر در سه مرحله	۷۱	۵۷	۴۵
ارتباط با مسئولین وبگاه از طریق پست الکترونیک	۹۶	۸۶	۷۰
ارائه آئین‌نامه، سیاست و یا خط و مشی مدون کتابخانه	۸	۳	۹
ارائه آمار کتابخانه	۴	۰	۱۵
معنی‌دار بودن نشانی اینترنتی وبگاه	۶۵/۵	۸۱	۱۵
نسخه غیرفارسی وبگاه	۴۶	۳۵	۳

جستجو با ۳۱ درصد به مراکز تحقیقاتی، و عناصر امکانات کاربران با ۴۹ درصد نیز به مؤسسات تابعه سازمان تعلق دارد.

با توجه به اطلاعات نمودار ۳، بیشترین درصد به کارگیری عناصر صفحه اصلی با فراوانی ۴۰ درصد به مؤسسات، عناصر

نمودار ۳. درصد به کارگیری هر یک از سه گروه عوامل مؤثر در طراحی وبگاه‌های کتابخانه‌های واحدها تحقیقاتی آموزشی سازمان به تفکیک انواع واحدها

به مؤسسات تعلق دارد. مراکز تحقیقاتی با ۳۴ درصد و مراکز آموزشی با ۳۱ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

براساس اطلاعات نمودار ۴، بیشترین درصد به کارگیری عناصر طراحی وبگاه کتابخانه‌ها در جامعه پژوهش با فراوانی ۳۹ درصد

نمودار ۴. مجموع درصد به کارگیری عناصر طراحی وبگاه کتابخانه‌ها به تفکیک انواع واحدها

و ۷۰ درصد بالاترین میزان، و عناصر ۲۳ تا ۲۵ با ۲ درصد، ۴ درصد، و ۵ درصد از کمترین میزان به کارگیری برخوردارند.

اطلاعات جدول ۴ میزان به کارگیری همه عناصر سیاهه واری را نشان می‌دهد. عناصر ۱ تا ۳ با ۸۵ درصد، ۸۳ درصد،

جدول ۴. وضعیت به کارگیری عناصر ۲۵ گانه طراحی وبگاه کتابخانه‌ها به ترتیب بیشترین میزان به کارگیری

ردیف	عامل‌ها	درصد	ردیف	عامل‌ها	درصد
۱	دسترسی به فهرست مراکز، ایستگاه‌ها و پردیس‌های تابعه	۸۵	۲	ارتباط با مسئولین از طریق پست الکترونیکی	۸۳
۳	پیوند با سایر وبگاه‌های اینترنتی مرتبط	۷۰	۴	موتور جستجوی داخلی برای جستجوی همه وبگاه	۶۸
۵	دسترسی به تقویم حوادث و اخبار	۶۵	۶	درج عنوان کتابخانه در صفحه اصلی وبگاه	۶۲
۷	دسترسی به اطلاعات در سه مرحله	۵۶	۸	روزآمد شدن وبگاه در ۳۰ روز اخیر	۵۵
۹	معنی‌داری نشانی اینترنتی وبگاه	۵۳	۱۰	امکان بازگشت به صفحه اصلی	۴۰
۱۱	پیوند برای بازگشت به صفحه اصلی کتابخانه از همه صفحه‌ها	۳۹	۱۲	دسترسی به منابع مرجع تحت وب	۳۰
۱۳	نسخه غیرفارسی وبگاه	۲۷	۱۴	پیوند به موتورهای جستجوی اینترنتی	۲۴
۱۵	دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی کتابشناختی و تمام متن	۲۱	۱۶	پیوند به مجلات الکترونیکی	۲۰
۱۷	دسترسی به تاریخچه و هدف کتابخانه	۱۶	۱۸	طبقه‌بندی موضوعی منابع	۱۶
۱۹	دسترسی به فهرست پیوسته همگانی کتابخانه	۱۵	۲۰	پیوند به خدمات بین کتابخانه‌ای	۷
۲۱	ارائه آئین‌نامه، سیاست و یا خط‌ومشی مدون کتابخانه	۶	۲۲	ارائه آمار کتابخانه	۶
۲۳	تاریخ ایجاد یا آخرین تغییرات وبگاه	۵	۲۴	درج آدرس و شماره تلفن تماس با کتابخانه از طریق صفحه اصلی وبگاه	۴
۲۵	درج اطلاعات ساعت‌ها کار و کارکنان کتابخانه	۲			

بر اساس اطلاعات جدول ۵، مرکز تحقیقات گلستان با ۸۴ درصد، قزوین با ۷۶ درصد، و موسسه ثبت و گواهی بذر و نهال و مرکز آموزش مازندران با ۷۲ درصد حائز رتبه‌های ۱ تا ۳ هستند.

جدول ۵. رتبه‌بندی مؤسسات و مراکز وابسته به سازمان از نظر به کارگیری عناصر طراحی وبگاه کتابخانه‌ها

رتبه	درصد رعایت عناصر	مؤسسات و مراکز
۱	۸۴	مرکز تحقیقات گلستان
۲	۷۶	مرکز تحقیقات قزوین
۳	۷۲	موسسه ثبت و گواهی بذر و نهال، مرکز آموزش مازندران
۴	۶۸	موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی.
۵	۶۴	معاونت موسسه تحقیقات برنج کشور (آمل)، مرکز آموزش خوزستان، مرکز آموزش سیستان و بلوچستان
۶	۶۰	موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع، موسسه تحقیقات شیلات ایران، مرکز تحقیقات خراسان شمالی
۷	۵۶	مرکز تحقیقات حفاظت خاک و آبخیزداری، موسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی، مرکز تحقیقات خراسان جنوبی
۸	۵۲	موسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی کشور، مرکز تحقیقات هرمزگان، مرکز تحقیقات گیلان، مرکز تحقیقات اصفهان، مرکز آموزش فارس، مرکز آموزش کردستان
۹	۴۸	موسسه تحقیقات خاک و آب، مرکز تحقیقات کهگیلویه و بویراحمد، مرکز آموزش ایلام، مرکز آموزش گلستان
۱۰	۴۴	موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه بذر چغندر قند، مرکز تحقیقات استان مرکزی، سمنان، بوشهر، تهران، مرکز آموزش آذربایجان غربی، اصفهان، خراسان رضوی، کرمان و کهگیلویه و بویراحمد

بحث و نتیجه گیری

به مراکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گلستان با ۸۴ درصد، قزوین با ۷۶ درصد، و مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال و مرکز آموزش مازندران مشترکاً با ۷۲ درصد متعلق دارد. در بین سه گروه عناصر مندرج در سیاهه واری، عناصر امکانات کاربران با ۳۹ درصد بیشترین میزان به کارگیری را به خود اختصاص داده است. عناصر محتوای صفحه اصلی با ۳۵ درصد و تحقیق و جستجو با ۳۰ درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. بیشترین درصد به کارگیری عناصر ۲۵ گانه به ترتیب به عنصر فهرست مراکز، ایستگاه‌ها و پردیس‌های تابعه مؤسسه و مرکز مادر با ۸۵ درصد، برقراری ارتباط کاربر با مسئولین وبگاه با ۸۳ درصد، و برقراری پیوند با سایر وبگاه‌های اینترنتی با ۷۰ درصد تعلق دارد. کمترین درصد به کارگیری عناصر ۲۵ گانه مورد بررسی به ترتیب به عنصر درج ساعت کار کتابخانه‌ها و کارکنان با ۲ درصد، درج آدرس و شماره تماس کتابخانه در صفحه اصلی وبگاه با ۴ درصد، و درج تاریخ آخرین تغییرات وبگاه با ۵ درصد تعلق داشته است.

پیشنهاد‌های پژوهش

دوباره کاری در طراحی وبگاه واحدهای وابسته به معاونت آموزش سازمان باید حذف و دو وبگاه به یک وبگاه تبدیل شود تا از اتلاف بیهوده هزینه جلوگیری شود. در واحدهای تحقیقاتی آموزشی سازمان به ایجاد نسخه غیرفارسی (به ویژه نسخه انگلیسی) وبگاه توجه بیشتری شود. از طریق یک وبگاه چندزبانه شرایط ایجاد ارتباط در سطح بین الملل برای پژوهشگران آن واحد فراهم خواهد شد. عناصر مندرج در سیاهه واری پژوهش (عناصر بیست و پنج گانه مندرج در جدول ۶) در طراحی وبگاه کتابخانه واحدهای تابعه سازمان بکار گرفته شوند. در به کارگیری عناصر جدول ۶، ابتدا عناصر با درصد به کارگیری کم بیشتر مورد توجه قرار گیرد، هر چند در نگاه کلی همه عناصر مورد نیاز هستند. در زمان ایجاد امکانات کتابخانه‌ای در وبگاه واحدهای تابعه سازمان، لازم است این عناصر در بخش‌های مختلف وبگاه

از ۹۷ مؤسسه و مرکز، مرکز ملی تحقیقات کم‌آبی و خشک‌سالی در کشاورزی و مرکز تحقیقات زنجان و خوزستان، فاقد وبگاه بوده‌اند. از ۹۴ واحد دیگر، مرکز تحقیقات آذربایجان غربی و مراکز آموزش بوشهر، زنجان و یزد هیچ‌یک از عناصر طراحی وبگاه کتابخانه را بکار نگرفته‌اند. وبگاه ۷۳ درصد از مؤسسات و مراکز یک‌زبانه و ۲۷ درصد دوزبانه‌اند. ۷۹ درصد مؤسسات و مراکز در پورتال سازمان وبگاه دارند. واحدهای تحقیقاتی سازمان به معاونت تحقیقات و واحدهای آموزشی به معاونت آموزش سازمان وابسته هستند. در زمان اجرای این پژوهش ساماندهی وبگاه‌های مؤسسات و مراکز با توجه به وابستگی واحدها به معاونت‌های مختلف از خط و مشی‌های مختلفی پیروی می‌کردند. در نمودار ۴ مشاهده می‌شود ۲۴ مرکز هم‌زمان دارای دو وبگاه در پورتال سازمان و دانشگاه جامع علمی کاربردی جهاد کشاورزی بوده‌اند. ۸۲ درصد از واحدها در استان‌ها و ۱۸ درصد در تهران و کرج مستقرند. مؤسسات و مراکز وابسته به سازمان ۳۴ درصد از عناصر طراحی وبگاه کتابخانه‌ها را بکار گرفته‌اند. این رقم در پژوهش (اصغری پوده، ۱۳۸۰) ۴۵ درصد، (رضایی شریف آبادی و فرودی، ۱۳۸۱) ۴۰/۸ درصد، و (ورع و حیاتی، ۱۳۸۶) ۵۶/۶ درصد بوده است. در مجموع، مؤسسات و مراکز تحقیقاتی وابسته به سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی در میان پژوهش‌های مورد اشاره پایین‌ترین میانگین رعایت عناصر طراحی وبگاه کتابخانه را به خود اختصاص داده‌اند. در بین سه نوع واحد تابعه سازمان، مؤسسات ۳۹ درصد، مراکز تحقیقاتی ۳۴ درصد، و مراکز آموزشی ۳۱ درصد از عناصر طراحی وبگاه‌ها را بکار گرفته‌اند. پیشرو بودن مؤسسات در این مورد دور از انتظار نبود، اما اختلاف نه‌چندان زیاد مؤسسات با مراکز تحقیقاتی و مراکز آموزشی تعجب‌برانگیز است. زیرا، از نظر قدمت، بودجه، و تجربه، اکثر مؤسسات برتری محسوسی به اکثر مراکز تحقیقاتی و آموزشی تابعه سازمان دارند. بیشترین درصد رعایت عناصر سیاهه واری

۷- ورع، نرجس و حیاتی، زهیر. (۱۳۸۶). بررسی وضعیت صفحه‌ها خانگی کتابخانه‌های دانشگاهی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۱۸(۴)، ۶۱-۷۸.

- 8- Ebenezer, Catherine (2003). Usability evaluation of an NHS library web site. *Health Information and Libraries Journal*, 20(3),134-142.
- 9- Brower, Stewart M. (2004). Academic health sciences library Website navigation: an analysis of forty-one Websites and their navigation tools. *Journal of Medical Library Association*, 92(3),412-420.
- 10- Cox, Andrew, Emmott, Stephen. (2007). A survey of UK university web management: staffing, systems and issues. *International Journal of Information and Learning Technology*, 24(35),308-330.
- 11- Novljan, Silva, Žumer, Maja. (2004). Web pages of Slovenian public libraries: evaluation and guidelines. *Journal of Documentation*, 60(1),62-76.
- 12- Shukla, A., Tripath, A. (2010). Establishing content awareness evaluation criteria for library websites: a case study of Indian academic library websites. *Annals of Library and Information Studies*, 57, 403-416.
- 13- Shin, Xiangxing, Li, Dongmin, Shen, Chong. (2006). Evaluating China's University Library Web Sites Using Correspondence Analysis. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(4),493-50.
- 14- Stojanovski, J. (2010). Analysis of academic library website for services, *libraries in the digital age proceedings*, 12. [Online]
- 15- Vande, Creek, Leanne, M. (2005). Usability analysis of Northern Illinois University Libraries' website: a case study. *OCLC Systems & Services*, 21(3),81-192.
- 16- Zuccala, Alesia, and others. (2007). Web intelligence analyses of digital libraries. *Journal of Documentation*,63(4),558-589.

توزیع نشود، بلکه به صورت یکپارچه و در مجاورت هم قرار گیرند.

فهرست منابع

- ۱- احمدی، نفیسه (۱۳۸۷). ارزیابی صفحه‌ها وب کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران و ارائه الگوی پیشنهادی جهت بهبود کیفیت آن‌ها. پایان‌نامه دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی و علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- ۲- اصغری پوده، احمدرضا (۱۳۸۰). عناصر و ویژگی‌های مهم در طراحی وبگاه کتابخانه‌های دانشگاهی. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۴(۴)، ۳۱-۵۱.
- ۳- پریخ، مهری؛ آزاد، اسدالله و فائزه دلقندی (۱۳۸۶). تحلیل پیوندهای فرامتنی در وبگاه‌های کتابخانه‌های دانشگاهی ایران. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۰(۱)، ۱۵۱-۱۷۸.
- ۴- رضایی شریف‌آبادی، سعید و فرودی، نوشین. (۱۳۸۱). ارزیابی صفحه‌ها وب کتابخانه‌های دانشگاهی ایران و ارائه الگوی پیشنهادی. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۱۳(۴)، ۱۱-۱۹.
- ۵- فرج‌پهلوی، عبدالحسین و صابری، مریم. (۱۳۸۴). ویژگی‌های ساختاری و محتوایی صفحه‌ها خانگی کتابخانه‌های دانشگاهی ایران در مقایسه با صفحه‌ها خانگی کتابخانه‌های دانشگاهی کشورهای آمریکا، کانادا و استرالیا. *پردازش و مدیریت اطلاعات*، ۲۱(۲)، ۱-۲۳.
- ۵- کولانیان، فردین. (۱۳۸۱). بررسی وضعیت وبگاه‌های کتابخانه‌های ایرانی در محیط وب. *علوم اطلاع‌رسانی*، ۱۷(۳ و ۴)، ۳۷-۴۳.
- ۶- کیانی، حمیدرضا؛ احمدی، الهام و مصطفوی، اسماعیل. (۱۳۹۳). ارزیابی تطبیقی کیفیت پشتیبانی محتوایی وبگاه کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی ایران و ارائه پیشنهادهایی برای بهبود آن‌ها. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۴۸(۲)، ۲۸۷-۳۰۸.

Web Portals of Agricultural Libraries: Exploring the content of the main page, search facilities, and user facilities

Fardin koulaeean^{1*}

Javad Bashiri²

Tayebeh Shahmirzadi³

Abbas Gilvari⁴

1- Faculty Members of Agricultural Scientific Information and Documentation Center. Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran.

2- Faculty Members of Agricultural Scientific Information and Documentation Center. Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran.

3- Assistant professor of Agricultural Scientific Information and Documentation Center. Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran.

4- Associate professor of Agricultural Scientific Information and Documentation Center. Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran.

Abstract

Purpose: investigating the use of the necessary elements in the design of websites of specialized libraries affiliated to the educational research units of the Agricultural Research, Education and Extension Organization.

Methodology: The research is applied and conducted in a survey method. 94 libraries of educational research units consists the statistical population of this research. Data were collected by direct referrals to websites using a checklist of 25 questions. Data were analyzed using Excel and SPSS software.

Findings: Research institutes 39%, research centers 34%, and educational centers used 31% of the elements needed to design library websites. The user features index by 39% had higher and the time information with 2% had the minimum compliance. Golestan Research Center with 84% reaches the highest compliance with the elements. 73% of websites presents their contents in single language.

Results: In the research period, each of the educational and research units had a separate policy for organizing their websites. So that 24 centers simultaneously have two websites in the organization's portal and on Applied Scientific University of Agricultural Jihad portal. Institutions and centers affiliated to the organization used %34 of the library website's design elements. According to similar researches about other educational and research institutions in the country, this figure shows the lowest average observance of elements in the library websites of the AREEO organization. Among the three types of organization's subsidiaries, institutions, research centers and educational centers, the websites of institutions have the highest rank in terms of web site design standards.

---

* Corresponding author: f.koulaian@areeo.ac.ir